

**TEXNOLOGIYA FANINI O‘QITISH JARAYONIDA
O‘QUVCHILARDA TADBIRKORLIK KOMPETENSIYALARINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA TA’LIM VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
13.00.01 IXTISOSLIK BO‘YICHA PEDAGOGIK TA’LIM
KAFEDRASI

TAYANCH DOKTORANTI (PhD)

ISMATOVA SAYYORA SOBIR QIZI

sayyora.ismatova1993@gmail.com (91)440-03-72

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktablarida texnologiya fanini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarda tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishning tashkiliy-pedagogik asoslari yoritiladi. Zamonaviy ta’lim konsepsiyalari, xususan, Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) tomonidan ilgari surilgan tayanch kompetensiyalar, shuningdek UNESCO tavsiyalari asosida tadbirkorlik kompetensiyasining mazmuni ochib beriladi. Maqolada innovatsion yondashuvlar, interfaol metodlar hamda loyiha asosida o‘qitish texnologiyalarining ahamiyati tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *texnologiya ta’limi, tadbirkorlik kompetensiyasi, innovatsion yondashuv, loyiha metodi, amaliy ko‘nikma, iqtisodiy tafakkur.*

Kirish

Globalashuv va bozor iqtisodiyoti sharoitida yosh avlodni mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor va raqobatbardosh shaxs sifatida tarbiyalash dolzarb vazifalardan biridir. Bu jarayonda texnologiya fani alohida o‘rin tutadi. Chunki mazkur fan o‘quvchilarda mehnatsevarlik, ijodkorlik, muammoli

vaziyatlarni hal eta olish hamda iqtisodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlar tajribasida tadbirkorlik kompetensiyasi asosiy tayanch kompetensiyalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, Organisation for Economic Co-operation and Development tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyalar modelida tashabbuskorlik va tadbirkorlik muhim o'rin egallaydi. Tadbirkorlik kompetensiyasining mohiyati Tadbirkorlik kompetensiyasi – bu shaxsning yangi g'oyalarni ilgari surish, imkoniyatlarni ko'ra bilish, tavakkalchilikni baholash, resurslardan oqilona foydalanish va o'z faoliyatini rejalashtira olish qobiliyatidir. U quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: Bilim komponenti – iqtisodiy tushunchalar, bozor mexanizmlari, marketing asoslari; Ko'nikma komponenti – loyiha tuzish, biznes-reja ishlab chiqish, jamoada ishlash; Shaxsiy sifatlar – tashabbuskorlik, mas'uliyatlilik, kreativlik, mustaqillik. UNESCO ta'lim konsepsiyasiga ko'ra, ta'lim nafaqat bilim berishi, balki shaxsning hayotiy faoliyatga tayyorgarligini ham ta'minlashi lozim. Shu bois tadbirkorlik kompetensiyasini shakllantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Texnologiya fanining imkoniyatlari Texnologiya fani o'zining amaliy yo'nalganligi bilan boshqa fanlardan ajralib turadi. Mazkur fan doirasida o'quvchilar: mahsulot yaratish jarayonini rejalashtiradi; xomashyoni tanlaydi va qayta ishlaydi; tayyor mahsulotni baholaydi; uni bozorda taklif qilish imkoniyatlarini o'rganadi. Bu jarayon o'quvchilarda iqtisodiy tafakkur va tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Tashkiliy-pedagogik asoslar Texnologiya fanini o'qitishda tadbirkorlik kompetensiyasini rivojlantirish quyidagi tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlarni talab etadi: Kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish Dars jarayonida nazariy bilimdan ko'ra amaliy faoliyatga ustuvor ahamiyat berish zarur. Har bir mavzu real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lanishi lozim. Loyiha asosida o'qitish, loyiha metodi o'quvchilarning mustaqil izlanishi, muammo yechimi topishi va yakuniy mahsulot yaratishini ta'minlaydi. Masalan, "Mahalliy xomashyodan

tayyorlangan mahsulotni ishlab chiqarish va sotish loyihasi” kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Integrativ yondashuv Texnologiya fanini iqtisod, matematika va informatika fanlari bilan integratsiyalash o‘quvchilarda kompleks fikrlashni rivojlantiradi. Interfaol metodlardan foydalanish “Aqliy hujum”, “Biznes o‘yin”, “Startup loyihasi”, “Case study” kabi metodlar o‘quvchilarning tashabbuskorligini oshiradi. Amaliy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish Mahalliy korxonalar, hunarmandlar va tadbirkorlar bilan hamkorlikda mahorat darslari tashkil etish samarali natija beradi. Kutilayotgan natijalar Texnologiya fanida tadbirkorlik kompetensiyasini rivojlantirish natijasida o‘quvchilarda: mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati; ijodiy va tanqidiy fikrlash; iqtisodiy savodxonlik; mehnat bozori talablariga moslashuvchanlik shakllanadi.

Xulosa. Texnologiya fanini o‘qitish jarayonida tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun kompetensiyaviy yondashuv, loyiha asosida o‘qitish, integratsiya va interfaol metodlardan foydalanish zarur. Natijada o‘quvchilar nafaqat amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘ladi, balki kelajakda mustaqil hayotga tayyor, tashabbuskor va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. (2020). Oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent.
- 2.O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. (2019). Umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standarti. Toshkent.
- 3.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. (2019). Ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida PF-5712-son Farmon. Toshkent.
- 4.O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. (2023). Umumiy o‘rta ta’limda kompetensiyaviy yondashuv asoslari. Toshkent.

5. Karimov, N. (2018). Kasbiy pedagogika asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Yoʻldoshev, J., & Usmonov, S. (2017). Pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Oʻqituvchi.
7. Raximov, A. (2021). Texnologiya taʼlimida oʻquvchilarning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish. Pedagogika ilmiy-amaliy jurnali, 3(2), 45–52.
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). The Future of Education and Skills 2030. Paris: OECD Publishing.
9. UNESCO. (2015). Rethinking Education: Towards a Global Common Good? Paris: UNESCO Publishing.
10. European Commission. (2018). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
11. World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. Geneva: WEF.